

κεφάλαιο 1

Εισαγωγή

«Όσο κάτι είναι, δεν είναι αυτό που θα είναι ως κάτι που ήταν. Όταν κάτι έχει παρέλθει, δεν είμαστε πια αυτοί στους οποίους συνέβη. Είμαστε ωστόσο πιο κοντά σε αυτό από άλλους. Αν και δεν υπήρχε το παρελθόν όσο ήταν παρόν, μας επιβάλλεται τώρα σαν να είχε υπάρξει με τον τρόπο με τον οποίο τώρα μας επιβάλλεται. Όσο όμως κάτι είναι, δεν είναι αυτό που θα είναι ως κάτι που ήταν. Όταν κάτι έχει παρέλθει, δεν είμαστε πια αυτοί στους οποίους συνέβη».

(Walser, 2014: 9)

Οι ομάδες Balint πήραν το όνομά τους από τον Ούγγρο ψυχαναλυτή Michael Balint. Ο Michael Balint, η Alice (η πρώτη σύζυγος του Balint) και η Melanie Klein είναι από τους γνωστούς στη Δύση μαθητές του Ferenczi. Για τον Freud, ο Ferenczi ήταν ένας από τους πιο δημιουργικούς και αγαπητούς μαθητές του. Ο Ferenczi (ο «Fon terrible» της ψυχανάλυσης όπως τον αποκαλούσαν μερικοί μαθητές του Freud), ανήσυχος και πάντα ακούραστος να ερευνά την εξέλιξη της θεωρίας και της θεραπευτικής μεθόδου της ψυχανάλυσης, παρότρυνε τους μαθητές του, ανάμεσα σε αυτούς και τον Balint, να μην αρκούνται στα δεδομένα της ψυχαναλυτικής

θεωρίας και θεραπευτικής μεθόδου, αλλά να αναζητούν την εξέλιξη της ψυχαναλυτικής θεωρίας και επιστήμης, καθώς και της τεχνικής της. Στόχος της θεραπευτικής μεθόδου, έλεγε ο Ferenczi (1978), είναι η μέγιστη εξέλιξή της προς την ίαση του αναλυόμενου.

Ο Balint, ως γιος γενικού γιατρού, επισκεπτόταν από παιδί μαζί με τον πατέρα του τους ασθενείς κατ' οίκον. Αργότερα, ως ψυχαναλυτής και μέλος της ουγγρικής σχολής, τον απασχολούσε η εκπαίδευση των γενικών γιατρών στην ψυχαναλυτική ψυχοδυναμική σκέψη δίχως να απαιτείται να γίνουν ψυχαναλυτές. Για τον Balint, το ζητούμενο είναι ο ίδιος ο γιατρός, εστιάζοντας την προσοχή του στον άρρωστο και όχι στην αρρώστια του, να αποτελεί το αποτελεσματικότερο φάρμακο για τον ασθενή. Ως προς αυτό, επηρεάστηκε πολύ από τον Ferenczi, ο οποίος τόνιζε την αναγκαιότητα ο αναλυτής να βλέπει τον αναλυόμενο ολιστικά, ως άνθρωπο, ως οντότητα, λαμβάνοντας υπόψη το περιβάλλον στο οποίο ζει, και όχι μόνο τα συμπτώματα ή την ασθένειά του. Μέσα από πολύχρονες έρευνες και συγκροτήσεις διάφορων ομάδων που είχαν ως μέλη τους γενικούς γιατρούς, επιχείρησε τη μεταφορά γνώσεων σε αυτούς προκειμένου να τους ευαισθητοποιήσει στην αλλαγή της οπτικής τους για τους ασθενείς τους. Ουσιαστικά, αυτό που επιχείρησε δεν είναι μόνο μια αλλαγή οπτικής, αλλά και στάσης, όπου πίσω της κρύβεται η φιλοσοφική σκέψη της ανθρωπολογίας.

Ο Mihály Maurice Bergmann, γόνος εβραϊκής καταγωγής, γεννιέται το 1896 στη Βουδαπέστη. Ο πατέρας του είναι γενικός γιατρός και ως παιδί τον ακολουθούσε στις επισκέψεις των ασθενών του. Το 1914, η επιθυμία του πατέρα του τον αναγκάζει να σπουδάσει ιατρική, την οποία ολοκληρώνει το 1920 στη Βουδαπέστη. Αργότερα θα μετονομαστεί σε Michael Balint και θα αλλάξει τον θρησκευτικό προσανατολισμό του, προσχωρώντας στους Unitaria. Το όνομα Balint είναι πασί-

γνωστο στον χώρο της ιατρικής, και όχι μόνο, μέσα από τις ομάδες Balint. Λιγότερο γνωστό και σχεδόν άγνωστο είναι ότι ο Balint ως ψυχαναλυτής έχει προσφέρει σημαντικό έργο για την εξέλιξη της ψυχανάλυσης, και ειδικά σε ό,τι αφορά τη θεραπευτική προσέγγιση βαριά παλινδρομημένων ή, όπως ο ίδιος ανέφερε, προ-οιδιπόδειων διαταραχών.

Το 1917, σε ηλικία 21 ετών, έρχεται για πρώτη φορά σε επαφή με τη θεωρία του Freud. Διαβάζοντας τις *Τρεις μελέτες για τη σεξουαλική θεωρία*, καθώς και το *Τοτέμ και Ταμπού*, η ψυχανάλυση τον κερδίζει για πάντα. Ο Balint γνωρίζει την πρώτη του σύζυγο, Alice, η οποία είναι κόρη της Vilma Κονάcs, όταν εκείνη σπούδαζε μαθηματικά και εκείνος ιατρική και λίγο αργότερα παντρεύονται. Οι δυο τους γίνονται μέλη της ψυχαναλυτικής ουγγρικής σχολής της οποίας διητέλεσαν και πρόεδροι. Μετά το πέρας των σπουδών τους, το ζευγάρι μετακομίζει στο Βερολίνο, όπου ο Balint ξεκινά την ψυχανάλυσή του στον Hanns Sachs, στο ψυχαναλυτικό ινστιτούτο του Βερολίνου. Κατόπιν συνεχίζει τις σπουδές του στη φιλοσοφία, τη συγκριτική γλωσσολογία, καθώς και στη βιοχημεία. Το 1922 ξεκινά την ψυχανάλυσή του με τον Ferenczi, ενώ το 1926 γίνεται μέλος της ψυχαναλυτικής εταιρείας της Βουδαπέστης. Οι πρώτες εργασίες που δημοσιεύει το 1931 αφορούν ψυχοσωματικά προβλήματα ιδωμένα μέσα από την ψυχαναλυτική σκέψη, καθώς και την ψυχαναλυτική σκέψη της σεξουαλικής ανικανότητας. Παράλληλα, μαζί με τον Ferenczi, εργάζεται στο πρώτο παγκοσμίως ψυχαναλυτικό νοσοκομείο που ιδρύθηκε στο Βερολίνο (Charité) όπου οι ψυχοσωματικοί ασθενείς αντιμετωπίζονται ψυχαναλυτικά.

Την ίδια ακριβώς περίοδο ιδρύεται και στη Βουδαπέστη νοσοκομείο με ψυχαναλυτική κατεύθυνση. Στη Βουδαπέστη επίσης δημιουργείται και η πρώτη ψυχαναλυτική πανεπιστημιακή θέση την οποία καταλαμβάνει ο Ferenczi. Το 1924 ο Balint ολοκληρώνει τη διατριβή του στη βιοχημεία και τη

φυσική. Την ίδια χρονιά το ζευγάρι μετακομίζει στη Βουδαπέστη όπου και συνεχίζουν την ψυχανάλυσή τους με τον Ferenczi, προκειμένου να ολοκληρώσουν την ψυχαναλυτική τους εκπαίδευση. Το 1926 ο Balint γίνεται μέλος της ψυχαναλυτικής εταιρείας της Βουδαπέστης. Μετά τον θάνατο του δασκάλου του Ferenczi, από το 1935 έως το 1939, αναλαμβάνει την προεδρία της ψυχαναλυτικής εταιρείας της Βουδαπέστης.

Ήδη το 1927 έχει ξεκινήσει να οργανώνει τα πρώτα του σεμινάρια εισαγωγής στην ψυχανάλυση σε ομάδες γενικών γιατρών. Επηρεασμένος από την παιδική του ηλικία, όπως προαναφέρθηκε, λόγω της συναναστροφής του με τους γενικούς γιατρούς, τον απασχολεί το ερώτημα πώς ο γιατρός μπορεί να δρα ολιστικά με τον ασθενή του. Αυτή είναι η αρχή των ερευνών που θα τον απασχολήσουν για αρκετές δεκαετίες. Εδώ ο Balint ως ψυχαναλυτής προσπαθεί να βρει μια λύση για το πώς μπορεί να μεταφέρει γνώσεις της ψυχανάλυσης στους γενικούς γιατρούς ώστε να αποκτήσουν μία ανθρωπιστική αντίληψη για τους ασθενείς τους, χωρίς οι ίδιοι να χρειαστεί να εκπαιδευτούν ως ψυχαναλυτές.

Το 1939 ο Balint με τη γυναίκα και τον γιο του αναγκάζεται να εγκαταλείψει τη Βουδαπέστη και μετακομίζουν στο Μάντσεστερ της Αγγλίας, καθώς δεν αντέχει τη λογοκρισία και την παρουσία των μυστικών υπηρεσιών του φασιστικού καθεστώτος της Ουγγαρίας στο ψυχαναλυτικό ινστιτούτο. Λίγους μήνες αργότερα η Alice Balint πεθαίνει από ανεύρυσμα σε ηλικία μόλις 40 ετών. Μετά τον θάνατό της, ο Balint παραμένει στο Μάντσεστερ και εργάζεται ως ψυχιατρικός σύμβουλος στο North & Royal Hospital. Το 1945 μαθαίνει ότι οι γονείς του στην Ουγγαρία αυτοκτόνησαν λίγο πριν τη σύλληψή τους από τους Γερμανούς μαζί για να αποφύγουν το ολοκαύτωμα. Την ίδια χρονιά μετακομίζει στο Λονδίνο και εργάζεται στην κλινική Tavistock, όπου ξεκινά και πάλι την εργασία του με ομάδες γιατρών. Στην κλινική Tavistock γνωρίζει τη δεύτερη

σύζυγό του, Enid, την οποία παντρεύεται το 1953. Η Enid, ως κοινωνικός λειτουργός, ασχολείται με ομάδες κοινωνικών λειτουργών και ψυχολόγων, όπου προσπαθεί να τους υποστηρίξει στην εργασία τους με οικογένειες και παιδιά ευπαθών κοινωνικών ομάδων. Η Enid είναι αυτή που θα τον βοηθήσει να εξελίξει τις ιδέες του. Ο Balint αναλαμβάνει την ευθύνη και τον συντονισμό αυτών των ομάδων. Παράλληλα, ξεκινά και πάλι την έρευνά του με ομάδες γενικών γιατρών, οι οποίες θα είναι αυτές που θα μετονομαστούν σε ομάδες Balint. Η αντίληψη και η ευαισθητοποίηση του γιατρού ως φαρμάκου βρίσκονται στο επίκεντρο της σκέψης του.

Επίσης, τον απασχολεί ένα άλλο βασικό στοιχείο της σχέσης γιατρού-ασθενούς: η συμπεριφορά της «αποστολικής λειτουργίας» του πρώτου. Ως «αποστολική λειτουργία» ο Balint ορίζει τη συμπεριφορά του γιατρού που επιβάλλει στους ασθενείς να αλλάξουν τον τρόπο ζωής και τις συνήθειές τους, πιστεύοντας ότι αυτός ξέρει τι είναι καλό για αυτούς.

Το 1957 εκδίδει το βιβλίο του, *The Doctor, his Patient and the Illness*, στο οποίο συγκεντρώνει τις έρευνές του και τις εμπειρίες δεκαετιών από τα σεμινάρια και τις ομάδες με γενικούς γιατρούς. Στο συγκεκριμένο βιβλίο τονίζει την ανάγκη του γιατρού για γνώσεις ψυχολογίας ώστε να βλέπει τον ασθενή ως μία πολυδιάστατη-σύνθετη προσωπικότητα και όχι ως ασθένεια. Το βιβλίο αυτό θα τον κάνει παγκοσμίως γνωστό. Σε μικρό χρονικό διάστημα γίνεται ανάρπαστο, επανεκδίδεται και μεταφράζεται σε πολλές γλώσσες, όπως γερμανικά, ιταλικά, γαλλικά και ισπανικά.

Η μεγάλη ζήτηση του βιβλίου αποδεικνύει την ορθότητα της σκέψης του Balint, ότι δηλαδή υπάρχει αναγκαιότητα και μεγάλη δίψα εκ μέρους των γιατρών για γνώσεις και στήριξη στο καθημερινό τους έργο – δηλαδή στην επαφή τους με τους ασθενείς. Έτσι, ο Balint προσκαλείται από ιατρικούς συλλόγους ανά την Ευρώπη και αργότερα ανά τον κόσμο προκει-

μένου να μεταφέρει τις γνώσεις του μέσω σεμιναρίων και οργάνωσης ομάδων.

Σημειωτέον ότι το επίκεντρο της σκέψης του ήταν πάντα η αλληλεπίδραση των γιατρών όπως και των άλλων επαγγελματιών στον χώρο της υγείας –ψυχολόγων, κοινωνικών λειτουργών και άλλων θεραπειών– με τους ασθενείς τους. Η ιδέα και η διαρκής ανησυχία του Balint για το πώς μπορεί να μεταφέρει την ψυχαναλυτική σκέψη στον χώρο της επικοινωνίας και των ανθρωπιστικών επιστημών, δίκως να απαιτείται η ψυχαναλυτική εκπαίδευση, τον δικαίωσε. Ο ίδιος ονόμαζε τις ομάδες που οργάνωνε «*training cum research in relationship*». Ομάδες Balint μετονομάστηκαν προς τιμήν του μετά τον θάνατό του στις 31 Δεκεμβρίου 1970, που επήλθε στα 74 χρόνια του από καρδιακή προσβολή στο Λονδίνο.

Σήμερα, υπάρχει ο Διεθνής Οργανισμός Balint (IBF) και οι διάφορες εθνικές οργανώσεις που πρόσκεινται σε αυτόν. Η σχετική βιβλιογραφία είναι εξαιρετικά εκτενής, αλλά δυστυχώς στην Ελλάδα υπάρχει βιβλιογραφικό κενό όσον αφορά τις ομάδες Balint. Ωστόσο, την τελευταία δεκαετία έχουν ιδρυθεί και στην Ελλάδα εταιρείες που ασχολούνται με αυτές τις ομάδες. Η μέθοδος της ομάδας Balint, ή των ομάδων εργασίας Balint όπως ορθότερα αναφέρονται, αποτελούν αναπόσπαστο κομμάτι της βασικής εκπαίδευσης των γιατρών, όπως και εκείνων που κάνουν την εξειδίκευσή τους στην ψυχοσωματική και την ψυχιατρική. Δυστυχώς, η εν λόγω εκπαίδευση σε ομάδες Balint λείπει σήμερα παντελώς από την ιατρική εκπαίδευση και την εξειδίκευση των γιατρών στον ελληνικό χώρο. Οι έρευνες που έχουν γίνει κατά καιρούς διεθνώς έχουν αποδείξει ότι η τακτική συμμετοχή των γιατρών σε ομάδες Balint είναι προστατευτική έναντι του «burn out», και κριτήριο μεγαλύτερης ικανοποίησης από την εργασία, επειδή η σχέση γιατρού-ασθενούς τους είναι πιο συνειδητή καθώς την επεξεργάζονται σε τακτά χρονικά

διαστήματα στις ομάδες, και έτσι λειτουργούν δυναμικότερα με τους ασθενείς τους.

Οι ομάδες Balint οργανώνονται σήμερα εκτός από τον ιατρικό χώρο και στον χώρο της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, μέσω ομάδων τόσο για διευθυντές όσο και για παιδαγωγούς, στον χώρο της κοινωνικής εργασίας, της ψυχολογίας, της ψυχοθεραπείας, καθώς και σε όλους τους ανθρωπιστικούς τομείς –και όχι μόνο– όπου το αντικείμενο εργασίας είναι η επικοινωνία.

Οι ομάδες Balint (Balint group) αποτελούν μία μέθοδο ομαδικής εποπτείας, όχι μέθοδο συντονισμού θεραπευτικής ομάδας υπό την έννοια της Θεραπείας σε Ομάδες (group therapy). Η ομάδα Balint, ή κατά το ορθότερο η ομάδα εργασίας Balint, έχει ομαδικό εποπτικό χαρακτήρα. Χρησιμοποιώ τον όρο εποπτικό χαρακτήρα διότι, όπως πολλοί γνωρίζουμε στην εποπτεία (supervising), η οπτική του επόπτη (supervisor) ανεξαρτήτως σχολής και κατεύθυνσης εκκινεί από το θεωρητικό επιστημονικό του υπόβαθρο το οποίο καθορίζει την επεξεργασία (ερμηνεία) του υλικού που παρουσιάζει το εκάστοτε μέλος της ομάδας. Η εν λόγω επεξεργασία του επόπτη ενδέχεται να αλλάξει πλήρως τον τρόπο λειτουργίας του θεραπευτή-μέλους της ομάδας προς όφελος του θεραπευόμενου. Η τεχνική της ομάδας Balint, όπως ειπώθηκε παραπάνω, αναπτύχθηκε αρχικά ως εργαλείο για την αντανάκλαση και αξιοποίηση της σχέσης γιατρού-ασθενούς στη θεραπεία του δεύτερου. Ωστόσο, σήμερα, αξιοποιείται σε όλα τα επαγγέλματα με επίκεντρο τη διανθρώπινη αλληλεπίδραση.

Το παρόν βιβλίο έχει στόχο να αποτελέσει την αφετηρία για τον ελλαδικό χώρο, με την ελπίδα ότι σύντομα θα ακολουθήσουν εκτενέστερες εκδόσεις. Ζητούμενο είναι τα επόμενα βιβλία εκτός από την περιγραφή να ασχοληθούν με την έρευνα και την εξέλιξη των ομάδων Balint. Ως εκ τούτου, το βιβλίο αυτό δεν έρχεται να καλύψει όλο το εύρος των ομάδων

Balint, καθώς αποτελεί μια σύντομη ενημερωτική εισήγηση σχετικά με το θεωρητικό τους υπόβαθρο και το πλαίσιο εντός του οποίου διαμορφώθηκαν και απευθύνεται σε επαγγελματίες και ενδιαφερόμενους διαφόρων ειδικοτήτων.

Στο δεύτερο κεφάλαιο του βιβλίου, ο αναγνώστης θα έχει τη δυνατότητα να γνωρίσει ένα άλλο πεδίο της ψυχανάλυσης, αυτό της οικογενειακής θεραπείας μέσα από τις αντικειμενότητες σχέσεις. Η αναγκαιότητα εξέλιξης της οικογενειακής θεραπείας προέκυψε λόγω της ενασχόλησης με τις θεωρίες των αντικειμενολόγων σχέσεων. Έγινε φανερό ότι για να αναλύσουμε τη δυναμική της οικογένειας υπάρχει η ανάγκη προσέγγισής της μέσω της αντικειμενολογικής σχέσης, όπου στη θεραπεία υποβάλλονται σε επεξεργασία οι σχέσεις, η δράση και η αντίδραση των μελών της οικογένειας. Αν και στον ελλαδικό χώρο είναι γνωστή η συστημική οικογενειακή θεραπεία, αυτό που είναι λιγότερο γνωστό είναι ότι οι πρωτεργάτες της οικογενειακής θεραπείας προέρχονταν από τους χώρους της ψυχανάλυσης. Την αναγκαιότητα ενασχόλησης με τις αντικειμενότητες σχέσεις την εντοπίζουμε εξίσου στους κλασικούς ψυχαναλυτές, όπως, λόγου χάριν, στον Kernberg, ο οποίος ανέπτυξε το μοντέλο θεραπείας των διαταραχών προσωπικότητας μέσα από τις αντικειμενότητες σχέσεις.

Στο ίδιο κεφάλαιο γίνεται μία σύντομη αναφορά στο έργο του Freud που αποτελεί την αφετηρία της ψυχαναλυτικής θεωρίας και της ψυχαναλυτικής θεραπευτικής μεθόδου. Όπως είναι γνωστό, τα έργα του Freud, *Η ερμηνεία των ονείρων* (Die Traumdeutung) και *Τρεις μελέτες για τη θεωρία της σεξουαλικότητας* (Drei Abhandlungen zur Sexualtheorie), θεμελίωσαν τη φροϋδική ψυχαναλυτική θεωρία. Το τελευταίο, μάλιστα, έχει υποβληθεί σε πολλαπλές διορθώσεις και προσθήκες. Ο Freud διαπίστωσε ότι πολλές ασθένειες από τις οποίες νοσούσαν οι ασθενείς του δεν ήταν οργανικές. Μελετώντας τις, οδηγήθηκε στο συμπέρασμα πως η σεξουαλικότητα είναι ένας βασικός

παράγοντας στη δημιουργία ορισμένων μορφών ψυχασθένειας – για παράδειγμα, της υστερίας. Ο Joseph Breuer, ως μέντοράς του, τον βοήθησε να υπερβεί την παραδοσιακή ιατρική αντίληψη και να στραφεί στην αναζήτηση συναισθηματικών και σεξουαλικών αιτιών που διεγείρουν στα άτομα στοιχεία ενοχής, τα οποία προκαλούν την εκδήλωση δυσλειτουργικών συμπτωμάτων.

Η φροϋδική ψυχανάλυση δεν είναι μόνο μια κλινική ψυχοθεραπευτική μέθοδος της ψυχικής νόσου, αλλά και μια θεωρία του ασυνείδητου που εξηγεί την ανθρώπινη συμπεριφορά, μια ερμηνευτική μέθοδος των ανθρώπινων σχέσεων, καθώς και μια κοσμοαντίληψη.

Τα όνειρα και η ενασχόληση με αυτά έπαιξαν μεγάλο ρόλο σε όλους τους πολιτισμούς που έχουν μελετηθεί, όπως, λόγου χάριν, της Κίνας, της Αιγύπτου αλλά και του αραβικού κόσμου. Τα όνειρα είχαν ανέκαθεν πολιτισμική σημασία. Βρέθηκαν όμως στο επίκεντρο του επιστημονικού ενδιαφέροντος με την *Ερμηνεία των ονείρων* (1900) του Freud, κυρίως σε ό,τι αφορά τις γνώσεις για τα συναισθήματα, την ασυνείδητη σκέψη και τις ασυνείδητες διεργασίες. Ο Freud θεωρούσε τα όνειρα τη «βασιλική οδό» προς το ασυνείδητο. Η έρευνα αναφορικά με το φαινόμενο και την αφήγηση των ονείρων συνεχίζεται μέχρι σήμερα, ιδίως από τη βιολογία των ονείρων και τη γνωστική ψυχολογία των ονείρων. Στα όνειρα, κάποιες «παλιές» εμπειρίες, σε συνδυασμό με αναμνήσεις, συναισθήματα και ημερήσια κατάλοιπα, μετατρέπονται σε νέα σχήματα, τα οποία ως αφηγήσεις στην ξύπνια κατάσταση παρουσιάζονται σε ένα παραμορφωμένο, σχεδόν εξωπραγματικό φως. Στο παρόν βιβλίο, η σύντομη αναφορά στο όνειρο ως υπερατομικό φαινόμενο στους αρχαίους πολιτισμούς αποβλέπει στην εξήγησή του ως ατομικού κατασκευάσματος, σύμφωνα με τον Freud, ενώ παρουσιάζεται και από τη σκοπιά της θεωρίας των αντικειμενοτρόπων σχέσεων.

Το κεφάλαιο ολοκληρώνεται με μία σύντομη περιγραφή της κλαϊνικής θεωρίας των αντικειμενοτρόπων σχέσεων. Η Melanie Klein θεωρείται η πρώτη ψυχαναλύτρια που δόμησε τη θεωρία της ψυχανάλυσης με τις αντικειμενότητες σχέσεις. Σήμερα αναγνωρίζεται ως μία ανεξάρτητη ψυχαναλυτική κατεύθυνση με δικό της εκπαιδευτικό πρόγραμμα. Η Klein, ως επιμελής και ακούραστη αναγνώστρια του φροϋδικού έργου, το ερμήνευσε διατηρώντας τη θεωρία των εννομήσεων (libido) μέσα όμως από το πρίσμα της αντικειμενοτρόπου σχέσης. Η Melanie Klein έγινε γνωστή και ως η πρώτη ψυχαναλύτρια που εξέλιξε τη θεραπευτική μέθοδο της ψυχανάλυσης για παιδιά.

Περαιτέρω, γίνεται μια σύντομη αναφορά στο ψυχαναλυτικό έργο του Michael Balint, το οποίο δεν είναι τόσο γνωστό στον ελληνικό χώρο. Επηρεασμένος από τον Ferenczi, έστρεψε το ενδιαφέρον του στη βελτίωση της θεωρίας του Ferenczi καθώς και στην προσέγγιση και θεραπεία των βαριά παλινδρομικών ασθενών ή ασθενών με πρωταρχική δυσλειτουργία, όπως τους αποκαλούσε ο ίδιος. Επιπλέον, γίνεται μία σύντομη εισαγωγή στις αντικειμενότητες σχέσεις έτσι ώστε ο αναγνώστης να καταλάβει από ποιον χώρο της ψυχανάλυσης πηγάζει η σκέψη του Michael Balint.

Σημειωτέον ότι, σε αντίθεση με την Klein που αναγνωρίζει την ύπαρξη των εννομήσεων από την αρχή της ζωής του βρέφους, και θεωρεί ότι οι εννομήσεις υπάρχουν πριν από την εμφάνιση του οιδιπόδειου συμπλέγματος, ο Balint θεωρεί ότι στην αρχή υπάρχει μόνο η επιθυμία και η ανάγκη του βρέφους για σχέση. Η αρχική αντικειμενότητα σχέση βρέφους-μητέρας θα επηρεάσει την εξέλιξη της ψυχικής δομής του ατόμου ως ενήλικα. Για τον Balint, οι αντικειμενότητες σχέσεις είναι η «ψυχολογία των δύο ατόμων», σε αντίθεση με το φροϋδικό έργο που είναι η «ψυχολογία του ενός ατόμου» (Balint, 1988).

Στο τρίτο κεφάλαιο ρίχνουμε μια ματιά στις έννοιες του χώρου και του χρόνου από φιλοσοφική σκοπιά. Εξυπακούεται

ότι στο πλαίσιο του παρόντος βιβλίου δεν μπορεί να παρουσιαστεί παρά μόνο ένα μικρό κομμάτι των θεωριών γύρω από αυτό το θέμα. Σκοπός μου είναι να αναδείξω την ιστορική διαδρομή που διέτρεξαν οι όροι αυτοί, ώστε να γίνει κατανοητή η σημασία τους σε σχέση με την ομάδα Balint. Καθώς η ομάδα Balint αναπτύχθηκε μέσα από την ψυχαναλυτική θεωρία και πράξη, θα παρουσιάσω τη χωροχρονική δομή στην ψυχαναλυτική σκέψη, καθώς και βασικά εργαλεία της ψυχανάλυσης τα οποία κατέχουν κεντρική θέση στην εργασία της ομάδας Balint. Με αφετηρία τον Ricoeur, ο οποίος στην αφηγηματική του θεωρία αναδεικνύει τους διαφορετικούς τρόπους του χρόνου στην αφήγηση, θα εντάξω τους τελευταίους ως πρόσθετη διάσταση στην εργασία της ομάδας Balint, ξεκινώντας από την υπόθεση ότι οι εν λόγω διάφοροι χρονικοί τρόποι μάς παρέχουν καλύτερη πρόσβαση στο ασυνείδητο. Οι διάφοροι χρονικοί τρόποι υποδηλώνουν τη χωρική διαφοροποίηση.

Τέλος, το τρίτο κεφάλαιο ολοκληρώνεται με την περιγραφή της ομάδας Balint και ένα παράδειγμα από μία δική μου ομάδα Balint την εποχή που ζούσα στο Βερολίνο. Το πονυμ της παρουσίασης αυτής της εργασίας έγκειται στο ότι η οπτική της είναι επηρεασμένη και από τη φιλοσοφική σκέψη, έτσι ώστε η αναφορά της ομάδας να γίνεται μέσα από τον χώρο, τον χρόνο και τον χωροχρόνο.